

Recenzja pracy doktorskiej mgr. Wojciecha Pławnera p.t. „**Granice autonomii dyrygenta w dziele symfonicznym, koncercie solowym i arii operowej na przykładzie wybranych utworów**” sporządzona w związku z wszczęciem przewodu doktorskiego w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne.

Zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14.03.2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2017 roku poz. 1789) Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku (Dz.U. z 2018 roku poz.216) w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora oraz art. 179 ust 1 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 30 sierpnia 2018 r. poz.1669).

Sylwetka kandydata

Wojciech Pławner naukę gry na skrzypcach rozpoczął w wieku 6 lat. Był uczniem prof. Płoszaja w Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej I i II st. im. Henryka Wieniawskiego w Łodzi oraz prof. Mirosława Ławrynowicza w Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej II st. im. Zenona Brzewskiego w Warszawie. Ukończył Akademię Muzyczną im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w klasie skrzypiec prof. Iwony Wojciechowskiej. Grę na skrzypcach studiował również na Universität Mozarteum w Salzburgu w klasie prof. Igora Ozima i na Universität für Musik und darstellende Kunst w Wiedniu w klasie prof. Gerharda Schulza.

Jest laureatem wielu krajowych i międzynarodowych konkursów skrzypcowych. Do najważniejszych należą: VI miejsce w XIII Międzynarodowym Konkursie Skrzypcowym im. Henryka Wieniawskiego w Poznaniu, I miejsce w konkursie Stefanie Holl -Violinwettbewerb w Wiedniu, II miejsce w Międzynarodowym Konkursie dla Młodych Skrzypków im. Louisa Spohra w Weimarze, I miejsce na Ogólnopolskich Przesłuchaniach uczniów klas skrzypiec i altówki Szkół Muzycznych drugiego stopnia w Elblągu, II miejsce w Ogólnopolskim Konkursie Młodych Skrzypków im. Stanisława Serwaczyńskiego w Lublinie, I miejsce i *Rydwany Apollina* na Ogólnopolskich Przesłuchaniach uczniów klas skrzypiec Szkół Muzycznych pierwszego stopnia w Olsztynie.

Brał udział w licznych krajowych i zagranicznych kursach muzycznych m.in. w Żaganiu, Łańcucie, Gdańsku, Lehrte, Überlingen, Weimarze, Wiedniu, Lichtenbergu, Feistritz i Prussia Cove. Uczył się tam pod kierunkiem takich profesorów, jak Zenon Płoszaj, Hermann Krebbers, Sherban Lupu, Wolfgang Marschner, Igor Ozim, Christiane Hutcap, Marina Jaszwili, Krzysztof

Węgrzyn, Mirosław Ławrynowicz, Gerhard Schulz, Barbara Górzyńska i Wanda Wiłkomirska. Jako skrzypek występował z takimi orkiestrami, jak Sinfonia Varsovia, Orkiestra Kameralna Polskiego Radia "Amadeus", czy Orkiestra Akademii Beethovenowskiej. Koncertował w wielu miastach Polski, jak również w Niemczech, Holandii, Austrii, Chorwacji, na Malcie i w Japonii. Jako muzyk orkiestrowy współpracował m.in. z takimi orkiestrami jak Sinfonietta Baden, Austrian Festival Symphony Orchestra, Wiener Klang Orchestra, Tonkünstler Orchestra i Mozarteumorchester Salzburg.

W swoim dorobku fonograficznym posiada płytę z II Koncertem skrzypcowym d-moll, op. 22 Henryka Wieniawskiego nagraną wspólnie z Orkiestrą Akademii Beethovenowskiej (DUX) oraz wspólnie z bratem Piotrem CD z utworami Henryka Wieniawskiego (Polmusic). Był wielokrotnym stypendystą Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, stypendystą Funduszu na Rzecz Dzieci i Młodzieży oraz laureatem Programu Stypendialnego Ministra Kultury "Młoda Polska".

W 2018 roku ukończył dyrygenturę symfoniczno-operową w klasie prof. Marka Pijarowskiego, oraz dyrygenturę chóralną w klasie prof. Bogdana Goli na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina, obie specjalności z wynikiem celującym. Ukończył również Podyplomowe Studia Chórmistrzowskie na Akademii Muzycznej im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Doskonalili swoje umiejętności na kursach dyrygenckich pod kierunkiem Jacka Kasprzyka, Rafała Jacka Delekty, Jonathana Bretta i Macieja Żółtowskiego. Otrzymał wyróżnienia na I Ogólnopolskim Konkursie Studentów Dyrygentury im. A. Kopycińskiego we Wrocławiu oraz na VI Ogólnopolskim Konkursie Młodych Dyrygentów im. W. Lutosławskiego w Białymstoku. Jako dyrygent występował m. in. z orkiestrami symfonicznymi filharmonii w Łodzi, Katowicach, Kielcach i Zielonej Górze oraz z Orkiestrą Kameralną Akademii Muzycznej w Łodzi. Od 2014 roku prowadzi Chór Żydowski CLIL.

W 2015 roku rozpoczął działalność pedagogiczną jako dyrygent orkiestry szkolnej oraz nauczyciel gry na skrzypcach w Zespole Szkół Muzycznych im. L. Różyckiego w Kielcach, a od 2017 prowadzi orkiestrę symfoniczną w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych nr 4 im. Karola Szymanowskiego w Warszawie. W 2018 roku objął stanowisko asystenta w klasie dyrygentury chóralnej prof. Bogdana Goli na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina.

Znaczące osiągnięcia artystyczne

I Wyróżnienie w VI Ogólnopolskim Konkursie Młodych Dyrygentów im. Witolda Lutosławskiego w Białymstoku.

Wyróżnienie w I Ogólnopolskim Konkursie Studentów Dyrygentury im. Adama Kopycińskiego we Wrocławiu.

I miejsce na *Stefanie Hohl Violinwettbewerb 2008* w Wiedniu.

VI miejsce na XIII Międzynarodowym Konkursie Skrzypcowym im. H. Wieniawskiego w Poznaniu.

Nagroda Specjalna za najlepszą interpretację utworu obowiązkowego na *11. Internationaler Johannes Brahms Wettbewerb* w Pörschach, Austria.

ESTA Student of The Year Award – tytuł Studenta Roku przyznawany przez Europejskie Stowarzyszenie Nauczycieli Gry na Instrumentach Smyczkowych na konferencji w Rotterdamie, Holandia.

Publikumspreis 2004 des Musikvereins für Kärnten (Nagroda Publiczności Stowarzyszenia Muzycznego w Kärnten) na *Internationales Kärntner Sparkasse Wörthersee-Musikstipendium* w Velden, Austria.

II miejsce w grupie wiekowej 15-17 lat na *3. Internationaler LOUIS SPOHR Wettbewerb für Junge Geiger* w Weimarze.

I miejsce w Ogólnopolskim Przesłuchaniu Uczniów Klas Skrzypiec i Altówki Szkół Muzycznych II Stopnia w Elblągu.

I miejsce w Makroregionalnych Przesłuchaniach Uczniów Klas skrzypiec i altówki Szkół Muzycznych II stopnia w Kutnie.

II miejsce w kategorii wiekowej do 17 lat na IV Ogólnopolskim Konkursie Młodych Skrzypków im. Stanisława Serwaczyńskiego w Lublinie.

Grand Prix i nagroda *Rydwana Apollina* na Ogólnopolskich Przesłuchaniach Uczniów Klas Skrzypiec Szkół Muzycznych I Stopnia w Olsztynie.

III miejsce w III Ogólnopolskim Konkursie Skrzypcowym im. Grażyny Bacewicz Szkół Muzycznych I Stopnia we Wrocławiu.

I nagroda na X Konkursie Młodego Skrzypka Regionu Łódzkiego.

II miejsce w Ogólnopolskim Konkursie im. Janiny Garści dla uczniów klas skrzypiec szkół muzycznych stopnia podstawowego w Stalowej Woli.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr. Wojciecha Pławnera zatytułowana „**Granice autonomii dyrygenta w dziele symfonicznym, koncercie solowym i arii operowej na przykładzie wybranych utworów**” składa się z dwóch części.

Pierwsza zawiera dzieło artystyczne - wykonane publicznie i zarejestrowane fragmenty koncertów, na program których złożyły się utwory symfoniczne, koncerty solowe oraz arie operowe nagrane z udziałem Orkiestry Smyczkowej i Orkiestry Symfonicznej Zespołu Państwowych Szkół Muzycznych nr 4 im. Karola Szymanowskiego w Warszawie oraz

Orkiestry Symfonicznej Filharmonii Śląskiej w Katowicach. Przesłane na potrzeby niniejszej recenzji nagranie prezentuje następujące utwory:

Saverio Mercadante – *Koncert fletowy e-moll nr 2 op. 57*: cz. II. *Largo* i cz. III. *Rondò russo. Allegro vivace scherzando*,

Kazimierz Serocki – *Sonatina* na puzon i orkiestrę,

Piotr Czajkowski – uwertura-fantazja *Romeo i Julia*,

Stanisław Moniuszko – uwertura do opery *Hrabina*,

Stanisław Moniuszko – aria Hanny z opery *Straszny dwór*,

Stanisław Moniuszko – duet Hanny i Jadwigi z opery *Straszny dwór*.

Część druga jest opisem dzieła artystycznego. Ukazuje on – w kontekście granic dyrygenckiej autonomii – drogę dyrygenta oraz prowadzonych przez niego zespołów i solistów do osiągnięcia wspólnego celu artystycznego. Punktem wyjścia do rozważań na temat autonomii współczesnego dyrygenta w interpretowaniu muzyki jest ewolucja roli, jaką przez kilka stuleci kapelmistrzowie odgrywali koordynując realizację różnych form muzycznych. Interpretacja muzyki została omówiona z jednej strony pod kątem odczytywania partytury i zawartych w niej oczekiwań kompozytorów, z drugiej – z perspektywy możliwości i ograniczeń w prezentowaniu przez dyrygentów autonomicznej koncepcji wykonawczej. Autor pracy skupił się na określeniu czynników, które wpływają na autonomię dyrygenta w interpretacji dzieł symfonicznych, a także rzutują na jego zależność we współpracy z solistą- instrumentalistą i solistą-śpiewakiem. Ze względu na to, że w nagraniu brała udział orkiestra profesjonalna i szkolna, doktorant opisał sposób dostosowywania swojej pracy do oczekiwań tych zespołów i możliwości wpływania prowadzącego na poziom wykonywanych przez nie dzieł. Część pisemna pracy zawiera również opis zarejestrowanych utworów – ich genezę oraz analizy muzyczne. Wszystkie omawiane utwory są opatrzone komentarzami dyrygenckimi autora. W podsumowaniu rozprawy sformułowane zostały wnioski końcowe.

Wojciech Pławner prowadząc koncerty symfoniczne w w/w programem zademonstrował bardzo zaawansowaną technikę manualną oraz w pełni ukształtowaną osobowość artystyczną. Widać wyraźnie, iż ma doskonały kontakt z zespołem, który znakomicie reagował na jego sugestie wykonawcze. Szczególnie ujął mnie jego sposób dyrygowania uwerturą -fantazją „Romeo i Julia” P. Czajkowskiego. Prowadząc ją z pamięci imponował spokojem w lirycznych miejscach oraz młodzieńczą werwą w dynamicznych fragmentach. Był to jedyny utwór bez solisty w nagraniu koncertu z udziałem Orkiestr Zespołu Państwowych Szkół Muzycznych nr 4 im. Karola Szymanowskiego w Warszawie, tym bardziej więc doskonała znajomość partytury oraz logicznie, konsekwentnie przeprowadzona koncepcja wykonawcza utworu wywołała wielki, w pełni zasłużony aplauz publiczności. Jedyne drobne zastrzeżenie miałbym do nadmiernych objętościowo ruchów w niektórych fragmentach np. przed wprowadzeniem

drugiego tematu dzieła. Biorę jednak pod uwagę fakt, iż wykonawcami byli bardzo młodzi muzycy, dla których być może ten właśnie sposób dyrygowania był konieczny, aby mogli swobodnie wykonać swoje partie. W w/w koncercie Wojciech Pławner zaprezentował się również jako niezwykle czujny i zdyscyplinowany akompaniator. Zwłaszcza zdecydowane i bardzo konkretne w swojej treści gesty w Sonatinie na puzon i orkiestrę K. Serockiego przyczyniły się z pewnością do świetnej synchronizacji partii solowej z partią orkiestry. Pozostałe trzy utwory dyrygent prowadził z Orkiestrą Symfoniczną Filharmonii Śląskiej. Tu także potwierdził swoje kapelmistrzowskie zalety, choć moim zdaniem w tym wypadku mógł już sobie pozwolić na bardziej oszczędne ruchy mając do dyspozycji przecież znakomitych profesjonalnych muzyków. Nie jest to z mojej strony zarzut tylko taka drobna uwaga. Rozumiem doskonale, że pracując na co dzień z orkiestrą szkolną trudno nagle pozbyć się nawyku celowego „przejaskrawiania” ruchów, które adresowane do młodych wykonawców z natury rzeczy muszą być o wiele wyraźniejsze. Arie z oper S. Moniuszki z pozoru wydają się proste dla dyrygenta, ale wcale tak nie jest. Umiejętność t.zw. wyczucia solistów – wokalistów, wspólnego oddychania, danie poczucia swobody i czasu szczególnie właśnie w pracy ze śpiewakami są elementami wiodącymi przy wspólnej interpretacji danej arii. Mimo skromnego przecież jeszcze doświadczenia w tej materii Wojciech Pławner bardzo uważnie starał się towarzyszyć solistkom dając im możliwość swobodnego prowadzenia linii melodycznej, bez obawy o spójność ich partii z akompaniamentem zespołu. Oceniając prezentację dzieła artystycznego w postaci koncertowego poprowadzenia sześciu różnorodnych stylistycznie i fakturowo utworów chciałbym podkreślić pełny profesjonalizm dyrygenta, czytelność jego techniki manualnej oraz szczery, emocjonalny przekaz swojej wrażliwości artystycznej współpracującym z nim zespołom.

Opis dzieła artystycznego

Opis dzieła artystycznego autor zatytułował „**Granice autonomii dyrygenta w dziele symfonicznym, koncercie solowym i arii operowej na przykładzie wybranych utworów**” Jest to imponująca objętością i wartością poznawczą praca, która ukazuje nam Wojciecha Pławnera jako osobę o zacięciu wybitnie naukowym a przy okazji niezwykle dociekliwą, starającą się dotrzeć do jak największej ilości materiałów źródłowych, dbającą o rzetelne i dogłębne przedstawienie założonych celów.

W pierwszym rozdziale autor dysertacji przedstawia historyczny rozwój dyrygentury poczynając od epoki baroku do współczesności. Wymienia ważne postacie kompozytorów i dyrygentów, którzy położyli ogromne zasługi w rozwoju tej muzycznej specjalności Lully, Weber, Mendelssohn, Berlioz czy Wagner. Tu chciałbym zaznaczyć, iż Wojciech Pławner jest autorem znakomitego tłumaczenia traktatu Richarda Wagnera „Über das Dirigieren”, które zaprezentował jako pracę magisterską wieńczącą jego studia dyrygenckie na UMFC. W końcowych zdania tego rozdziału słusznie zauważa on, iż cyt. „Z powyższego zarysu historycznego wynika, że na kształtowanie się autonomii dyrygenta wpływały zarówno czynniki muzyczne (forma i gatunek utworu, liczebność składu orkiestry, nowa instrumentacja), jak i pozamuzyczne (nowe ideologie i stymulowany przez nie rozwój społeczeństw). Pozycja współczesnego dyrygenta zdaje się zatem być efektem spotkania

dwóch nurtów – pragmatycznej konieczności wyodrębnienia go z zespołu grających muzyków oraz rodzenia się w okresie romantyzmu nowych ustrojów, światopoglądów i postaw wobec takich ideałów jak poszanowanie indywidualności, wolności i uczuć każdego człowieka. Świadomość ta może rodzić otwarte pytanie o znaczenie i rozumienie autonomii współczesnego dyrygenta w obliczu przemian, które obecnie zachodzą w społeczeństwie i sztuce”. Trudno się z tym nie zgodzić.

W rozdziale II „**Autonomia i granice zależności dyrygenta w muzycznej interpretacji dzieła**” autor omówił elementy, które określają naturę dyrygenckiej autonomii oraz jej granice podczas wykonania utworów symfonicznych, a także tych z udziałem solistów. Przyjrzenie się tym elementom z osobna uzmysławia, że autonomia to pojęcie nieostre, a zatem decydowanie o jej zakresie wymaga od artysty szczególnego namysłu. Bardzo ważne w tej części pracy są zaczerpnięte z filozofii Romana Ingardena „miejsca niedookreślenia” – przestrzeń niezdefiniowana specyficznymi wskazaniem kompozytora, a więc sugerująca pewien zakres swobody wyrazu. Miejsca te stanowią przestrzeń do styczności autonomii dyrygenta z wrażliwością poszczególnych muzyków. Znajdziemy tu także rozważania doktoranta o stopieniu autonomii dyrygenta w dziełach symfonicznych, o zależności we współpracy z solistą-instrumentalistą, solistą-śpiewakiem, o modelu pracy uwarunkowanej aparatem wykonawczym. Cenne są jego uwagi na temat różnic wynikających z współpracy z orkiestrą zawodową a orkiestrą szklaną. W rozdziale tym bardzo trafnie zostały przytoczone zostały krótkie wypowiedzi wybitnych artystów i intelektualistów n.in. Romana Ingardena, Arthura Nikischa, Roberta Schumanna, Richarda Wagnera, Hectora Berlioz, Nicolause Harnoncourta, Andrzeja Panufnika, Arturo Toscaniniego i wielu innych. Jestem pod ogromnym wrażeniem wiedzy Wojciecha Pławnera o tych postaciach oraz jego wytrwałości i docieklivosti w dotarciu do często nieznanych ich wypowiedzi na temat dyrygenckiej autonomii.

Rozdział III stanowi główny trzon niniejszej dysertacji. Autor omawia w nim wszystkie przedstawione w dziele artystycznym utwory według następującego klucza: a/ charakterystyka twórczości kompozytora, okoliczności powstania dzieła, b/ analiza formalna utworu c/ autorski komentarz dyrygencki

Analiza dotyczy najważniejszych elementów formotwórczych poszczególnych utworów i jest przeprowadzona w sposób absolutnie doskonały. Wraz z przykładami nutowymi, które ilustrują poszczególne omówienia wybranych zagadnień stanowi ona jakże cenne źródło dla dalszych badań naukowych. Niezwykle interesujące są komentarze dyrygenta o sposobie pracy nad poszczególnymi utworami, jego sugestie dotyczące np. smyczkowania i inne uwagi mające na celu jak najlepsze przygotowanie zespołów do koncertowej prezentacji dzieła. Oczywiście najwięcej uwag autor poświęcił uwerturze-fantazji „Romeo i Julia” P. Czajkowskiego. Jest to całkiem zrozumiałe biorąc pod uwagę przede wszystkim stopień trudności utworu oraz zespół orkiestry składający się z młodych, niedoświadczonych jeszcze przecież muzyków. Z treści tych wszystkich autorskich komentarzy o przebiegu prób, napotykanym problemach, sugestiach ich rozwiązania Wojciech Pławner jawi się jako osoba o niezwykłym talencie pedagogicznym, pasjonat, emanujący radością wspólnego tworzenia

muzycznego piękna. Szczególnie w pracy z młodzieżą to zalety trudne do przecenienia. Widać, a co najważniejsze - słycać, że jego sposób dyrygowania trafia do serc muzyków niezależnie od wieku. Po finalnym podsumowaniu swojej pracy autor wzorcowo wręcz prezentuje wykorzystane materiały źródłowe, które uporządkował w następującej kolejności:

Partytury

Biografie, pamiętniki i inne

Prace naukowe i magisterskie

Podręczniki

Encyklopedie i słowniki

Artykuły naukowe, publikacje internetowe i inne

Hasła internetowe

Film

Immanentną częścią pracy pisemnej jest dołączony do niej aneks w postaci oddzielnego tomu, w którym z pedantyczną wręcz dokładnością Wojciech Pławner prezentuje partytury wszystkich wykonanych utworów wraz ze szczegółową analizą przedstawioną w niezwykle przejrzystym kształcie. Wymagała ona z pewnością olbrzymiego nakładu pracy i poświęconego jej czasu, ale końcowy rezultat jest naprawdę imponujący.

Konkluzja

Rozprawa doktorska Wojciecha Pławnera składającą się z dzieła artystycznego oraz jego opisu jest dobitnym przykładem dojrzałości, odpowiedzialności i świadomości wyboru obranej drogi artystycznej przez młodego dyrygenta. Prezentacja koncertowa a także treść, rozmiar i wartość naukowa dysertacji zasługują moim zdaniem na najwyższą ocenę. Podsumowując swoją recenzję stwierdzam jednoznacznie, iż przedłożona do oceny praca doktorska p. mgr. Wojciecha Pławnera spełnia wszystkie warunki określone w art. 13. Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku.

Wnoszę zatem o jej przyjęcie i dopuszczenie do publicznej obrony.

